

Statsrådsberedningen

Kansliet för samordning av EU-frågor

Rapport om svenska satsningar relaterade till initiativet om medborgarkonsultationer

Bakgrund

I början av 2016 visade betänkandet 'EU på hemmaplan' (SOU 2016:10) att individer och organisationer har sämre möjligheter att påverka frågor som beslutas på EU-nivå jämfört med frågor som inte är kopplade till EU. Vidare framgick att det finns bristande kunskap i Sverige om relationen mellan det nationella demokratiska systemet och EU. I ljuset av resultaten i 'EU på hemmaplan' inledde regeringen ett arbete för att stärka delaktigheten, kunskapen och engagemanget kring EU-relaterade frågor i Sverige.

Satsningar

Regeringens långsiktiga målsättning är att medborgarnas möjligheter att ha insyn i, och vara delaktig i beslut som fattas på EU-nivå ska vara lika goda som på den kommunala, regionala och nationella nivån. Satsningarna har därför varit breda och syftar till att möta de utmaningar som pekades ut i 'EU på hemmaplan'.

Satsningar för stärkt kunskap

Att öka kunskaperna om hur EU fungerar är en viktig del av regeringens delaktighetsarbete. Regeringen har tagit initiativ till aktiviteter som syftar till att öka kunskapen om EU hos centrala aktörer.

EU-kurser erbjuds till lärare, som kan bli EU-skolambassadörer, av Universitets- och högskolerådet (UHR) tillsammans med kommissionens och Europaparlamentets kontor i Sverige. Med ökade medel till detta projekt har antalet utbildade EU-skolambassadörer varje år kunnat fördubblas. För

att öka delaktighet bland elever, anordnade UHR under våren 2018 också en filmtävling, ”EU-minuten”. EU-kurser erbjuds även till journalister av Fojo Medieinstitutet, och till förtroendevalda och anställda i kommuner och regioner av Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps).

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har också fått i uppdrag att öka kunskapen och delaktigheten i EU-frågor bland unga och resurssvaga grupper.

För att förbättra medborgares tillgång till relevant information arbetar regeringen för att förbättra den EU-relaterade informationen som finns på regeringen hemsida och sociala mediekonaler. Sieps har även fått i uppdrag att göra resultaten av sina studier mer tillgängliga.

Stärkta samrådsformer och EU-sakråd

Regeringen arbetar för att stärka samrådsformerna när det kommer till frågor som beslutas på EU-nivå. Som en del av detta har en ny arbetsmetod införts, EU-sakråd. Genom att bjuda in relevanta aktörer till dialog i ett tidigt skede i lagstiftningsprocessen breddar och fördjupar regeringen sitt beslutsunderlag. Sakråd kompletterar andra former av samråd och bidrar till mer strukturerad återkoppling och ökad insyn i arbetet. Hittills har 20 EU-sakråd genomförts. Statsminister Stefan Löfven har också två gånger per år bjudit in företrädare för arbetsmarknadens parter för att diskutera aktuella EU-frågor. I februari 2017, fattade regeringen beslut om att göra sakråd till en permanent arbetsmetod för regeringen att konsultera civilsamhället och andra relevanta aktörer.

Utöver detta, för regeringen en dialog med myndigheter gällande deras roll i samråd och information om EU-frågor. Genom att förbättra information om deras EU-relaterade arbete, liksom att hålla i en strukturerad dialog med andra intressenter, kan myndigheterna bidra till att förbättra individuella och organiserade intressenters möjlighet att få tillgång till och påverka nationella experter och frågor som hanteras på EU-nivå.

Ökad delaktighet i EU-frågor

För att involvera olika aktörer i att stärka delaktigheten, kunskapen och engagemanget kring EU-relaterade frågor i Sverige, har EU- och handelsminister Ann Linde initierat s.k. EU-handslag. I ett EU-handslag åtar sig aktörer, på frivillig basis, att vidta åtgärder för att stärka EU-kunskap och

möjligheter för att påverka beslutsfattande. Åtaganden görs utifrån respektive aktörs förutsättningar och identifierade behov. EU-handslaget ska innebära en ambitionshöjning i det EU-relaterade arbetet.

Totalt har 77 aktörer, som representerar tusentals människor över hela Sverige, deltagit i ett EU-handslag. Dessa inkluderar aktörer från civila samhället, arbetsmarknadens parter, universitet, kommuner, regioner och andra nyckelaktörer på lokal och regional nivå.

De flesta av aktörerna arbetar för att öka kunskapen om EU i och utanför sin egen organisation. Många har också åtagit sig att erbjuda kurser eller seminarier till folkvalda, anställda eller medlemmar. Flertalet aktörer arbetar också för att öka delaktighet i EU-beslut och deltar själva mer aktivt i utformandet av svenska positioner i EU-förhandlingar. Dessutom kommer mer än hälften av aktörerna att arbeta för att öka valdeltagandet i valet till Europaparlamentet 2019.

Den 8 maj 2018, bjöds alla aktörer som ingått EU-handslag till ett EU-forum. Där uppmuntrades de att presentera sitt arbete, utbyta erfarenheter, diskutera utmaningar och EU:s framtida utveckling.

Inkluderande debatt om EU:s framtid

Regeringen arbetar för att stimulera en bred debatt om EU-relaterade frågor bland medborgare och organisationer. En viktig del i detta arbete är att uppmuntra till en inkluderande debatt om EU:s framtid.

Under 2017, anordnade regeringen EU-sakråd om alla fem diskussionspapper kopplade till kommissionens vitbok om EU:s framtid. Ett avslutande EU-sakråd hölls även under 2018. Dessa EU-sakråd har gett civila samhället och andra aktörer en möjlighet att bidra med sin syn på EU:s framtida utveckling.

Sieps har också fått i uppdrag att sprida diskussionen om EU:s framtid. Därför genomför Sieps en diskussionsturné med seminarier för att ge en överblick över de utmaningar och möjligheter som EU står inför. Seminarierna, som har genomförts med förtroendevalda och allmänheten på lokal och regional nivå, har hittills genomförts på 15 platser runt om i Sverige och fortsätter 2018 ut.

Huvudsakliga teman och bekymmer som lyfts under diskussionerna om EU:s framtid

Överlag är svenskar positiva till att EU är det huvudsakliga forumet för att hantera gemensamma utmaningar i Europa. Detta har framgått tydligt under EU-sakråden. Vissa deltagare har uttryckt oro över ökad protektionism i världen och eventuella medföljande risker av detta. Delade meningar har också framförts om fördjupningen av eurozonen och i vilken utsträckning sociala frågor ska stå på EU:s agenda.

Sieps har hittills under sin framtidsturné funnit ett stort intresse för nästa fleråriga budgetram (MFF), brexit, regionalpolitiken, rättsstatsprincipen samt solidaritet mellan medlemsländer.

Parlamentet¹ från oktober 2018, visar att 77% av de svenska deltagarna svarade att Sveriges medlemskap i EU överlag är en bra sak, vilket är en ökning från 68% i april. 90% svarade också att de tyckte att deras röst räknades i EU. Detta är också en ökning, från 80% i april. Sverige hade därmed den största ökningen av stöd till EU av alla medlemsstater.

Migration

Ett framstående tema är migration, vilket har lyfts av deltagare under EU-sakråd som en viktig fråga för EU:s medlemsstater att hantera tillsammans. Sieps har också funnit att medborgares diskussioner om migration ofta är kopplade till oro för brist på solidaritet mellan medlemsländer.

Eurobarometern² (Public Opinion in the European Union) från mars 2018 visar också att svenskar anser att migration är den största utmaningen som EU står inför just nu.

Klimatförändringar och miljö

I flertalet EU-sakråd, med olika teman, har deltagare lyft klimatförändringar och/eller miljö. Vissa deltagare har tyckt att hållbarhetsmålen i förslaget för den nya gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) är viktiga, och andra anser att en större del av nästa fleråriga budgetram borde gå till klimatåtgärder. På det slutliga EU-sakrådet om EU:s framtid, togs miljö och klimat upp som de

¹ <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/eurobarometer/parlement-2018-taking-up-the-challenge>

²

<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2180>

viktigaste frågorna för EU, tillsammans med säkerhet, migration, jämställdhet, handel och det fyra friheterna.

Svenska medborgares oro för klimatet och miljön kan även ses i Eurobarometern från mars 2018, där svenskar var mest oroad av alla medlemsstaters medborgare. Klimatet sågs också vara EU:s näst största utmaning.

Subsidiaritet och vilka EU:s uppgifter bör vara

Ett annat återkommande tema i EU-sakråd är subsidiaritet och vilka uppgifter EU bör utföra. Deltagare har varit positiva till ökad subsidiaritet och självbestämmande för medlemsländer inom den gemensamma jordbrukspolitiken. Subsidiaritet lyftes även av flertalet deltagare under det avslutande EU-sakrådet om EU:s framtid. Här, liksom under EU-sakråd om EU:s framtida finanser och långtidsbudget, belystes vikten av att EU fokuserar på sådant som skapar europeiskt mervärde. Några områden där deltagare tyckt att EU ska agera är handel, inre marknaden, konkurrens och tillväxt.

Hur EU fungerar

Under Sieps seminarier om EU:s framtid har oro och missnöje över solidaritet och rättvisa mellan medlemsstater uttrycks i relation till migration men också rättsstatsprincipen. Deltagare har också lyft oro över brist på sammanhållning och enhetlighet i unionen i relation till dessa frågor.

Under det sista EU-sakrådet om EU:s framtid, pekade deltagare ut vikten av att kommissionen är fördragets väktare och att ställa höga krav vad gäller regel efterlevnad och att medlemsstaterna lever upp till gemensamma åtaganden. Vissa såg också en risk med en allt för politiserad kommission. Flertalet deltagare poängterade vikten av att fortsätta driva på för förbättringar i mänskliga rättigheter, rättsstatsprincipen samt demokratisk och hållbar utveckling.